

KISGRAFIKA

59. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztő: Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

Baranyai Ferenc részkarca, C3 (2013), Ø101

T A R T A L O M

Őriné Nagy Cecília: Körösfői-Kriesch Aladárra emlékezünk

Vasné dr. Tóth Kornélia: Metszetek – illusztrációk – álmok

Padné Szabó Mária: Szenvedélyes 40 év

Vasné dr. Tóth Kornélia: Bemutatkozik Kapolcsi Kovács Csaba ajkai grafikusművész

Vasné dr. Tóth Kornélia: 50 éve történt. A XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus hazánkban

Vasné dr. Tóth Kornélia: Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban. Kertész Dénes (1930–1993)

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – EGYESÜLETI HÍREK

2020/4

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁRRA EMLÉKEZÜNK

Június 16-án éppen száz esztendeje volt annak, hogy Körösfői-Kriesch Aladár, a jeles festő- és iparművész, a gödöllői művésztelep megalapítója meghalt.

Körösfői-Kriesch Aladár jelentős magyarországi és külföldi ismeretség és elismertség után, 1901-ben választotta Gödöllőt lakhelyéül. Már korábban is megfordult a településen. Dénes Jenő, Körösfői-Kriesch Aladár életrajzírója szerint a nyarakat a fiatal művész Székely Bertalanéknál, Szadán vagy egy jó ismerősüknél Gödöllőn, Szontághéknál töltötte. (Egyelőre a Szontagh családot még nem tudtuk azonosítani.) A visszaemlékezés szerint, a nyaralásokon sokat festett. A Gödöllői Városi Múzeum *Élet a kastély vonzásában. Gödöllő, a nyaralóhely (1867–1945)* című katalógusában közölhetünk egy magántulajdonban lévő akvarellt, ami 1889-es datálásával szép bizonyítéka a korai nyaralásoknak.

A művész, ismerve a települést, 1901-ben választott magának házat az akkori Erdő utcában, ami ma Körösfői-Kriesch Aladár nevét viseli. Leszármazottai ma is lakják a házat, amelyet emléktábla jelez. Az utca akkor még a község szélén helyezkedett el, ami mellett a végtelen erdők és mezők kedveztek a művész családról, művészetéről és életéről alkotott elképzelésének. Gödöllő gyönyörű fekvése, egészséges levegője és nem utolsósorban Budapesthez való közelsége, jó közlekedése is segítette Körösfői-Kriesch Aladár választását.

Körösfői-Kriesch Aladár jelentős szerepet töltött be a magyarországi művészeti életben. Festményeivel, iparművészeti műveivel minden rangos kiállításon részt vett hazánkban és külföldön egyaránt.

Gödöllőn gyakran látogatták művésztársai és barátai, akik hosszabb időt is eltöltöttek műtermében. Pár éven belül kialakult itt egy művésztelep. Körösfői-Kriesch Aladár idehívta Veszprémből barátját és sógorát, Nagy Sándort és Párizsból Belmonte Leót, akiknek házat tervezett művészbartójuk Medgyaszay István. A házak a mai Körösfői-Kriesch Aladár utcában és lábszomszédként az Erkel utcában a mai napig láthatóak, azonosíthatóak. A többi idetelepült művész vásárolt, illetve bérelt házat, szobát az akkori Erdő utcában vagy környékén. 1905-ben települt le Juhász Árpád, ekkortájt jött ide gróf Zichy István, Raáb Ervin, aki Máriabesnyőn élt egy nagyobb villában. Ezeket az épületeket sajnos nem tudjuk azonosítani. 1909-ben települt le Gödöllőn a fiatal Remsey Jenő. Feleségével, Frey Vilmával és gyermekeikkel 1929-ban költöztek be a ma is látható családi házukba, ami a Körösfői-Kriesch Aladár utca 6. szám alatt áll.

Körösfői-Kriesch Aladár szeretett Gödöllőn élni. Festményein találkozunk kertjeik, de távolabbi környezetük ábrázolásával is. Ezek a képek helytörténeti érdeklődésre is igényt tarthatnak.

Gödöllő őrzi Körösfői-Kriesch Aladár emlékét. A Gödöllői Városi Múzeum a művész által alapított művésztelep alkotásait, a róluk szóló írott anyagot, fényképeket gyűjti és feldolgozza. Kiállításain, kiadványaiban kiemelten mutatja be a művész személyét és munkásságát. Körösfői-Kriesch Aladár születésének 150. évfordulóját Gödöllő városa a szecesszió évének nyilvánította és kulturális intézményeiben a programok ennek szellemében zajlottak 2013-ban.

Öriné Nagy Cecília

(Forrás: a Körösfői-Kriesch Aladár Művészeti Alapítvány honlapja, <http://korosfoi.hu/aktualitasok/> és <http://szolgalat.com/korosfoi-kriesch-aladarra-emlekezunk/>)

Körösfői-Kriesch Aladár grafikája (1903 k.), 160×65

Bartók Béla *Cantata profana* című művének témája, a „csak tiszta forrásból” gondolata jelenik meg Kriesch Aladár saját ex librisén, Petrarca *Daloskönyvének* 190., *Fehér ünő tűnt hirtelen szemembe* kezdetű verséből vett jelmonddal: „Nessun mi tocchi ... libera farmi al mio Cesare parve” (azaz: Ne nyúljon senki hozzám... Cézárom tette, hogy szabad maradtam. – Simon Gyula fordítása).

Körösfői-Kriesch Aladár grafikája: Ember a halál nyomában (1905)

METSZETEK – ILLUSZTRÁCIÓK – ÁLMOK

*Elhangzott 2020. szeptember 11-én Palásti Erzsébet
kiskunhalasi kiállítás megnyitóján
a Csipkeház és Csipkemúzeumban.*

Szeretettel köszöntök mindenkit a Budapesten élő Palásti Erzsébet (1957–) grafikusművész kiskunhalasi kiállításán. Köszönjük a Csipkeház és Csipkemúzeumnak, hogy helyet adott a tárlatnak. A művésznő 1982-től tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE). A Magyar Képzőművészek és a Magyar Grafikusművészek Szövetségében éppúgy ott találjuk, mint a Magyar Illusztrátorok Társaságában. 2018-tól lépett be a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesületbe. E körben ismerkedtem meg a munkásságával, örömmel vállaltam a felkérést tárlata megnyitására.

Engedjék meg, hogy a bemutatást Paul Klee svájci festő, grafikus egyik alaptézisével kezdjem: „A művészet nem a láthatót adja vissza, hanem láthatóvá tesz.” Ez Palásti Erzsébet jelmondata is lehetne, őt is a dolgok mélye érdekli. Közelítsük meg képeinek világát ebből a nézőpontból!

Családi örökségként hozta magával a művészet szeretetét, édesanyja révén, aki a Műcsarnokban dolgozott, így Erzsébet már gyerekkorában közel került a képzőművészet világához. 1971–1975-ben a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában tanult. Felsőfokú tanulmányait a Magyar Képzőművészeti Főiskolán végezte, ahol 1977-ben előkészítőre járt, majd 1978–1982 között művészeti rajz, szerkesztő és ábrázoló geometria, valamint művészettörténet szakos diplomát szerzett. 1982–1985-ig ugyanitt művészképző tagozaton a sokszorosító grafika szakot is elvégezte. A főiskolán mesterei: Dienes Gábor, König Róbert, Raszler Károly, Kokas Ignác voltak.

Pályája során dolgozott belsőépítészként és műszaki szerkesztőként, grafikus-tanárként és szabadfoglalkozású grafikusként, könyvillusztrátorként könyvkiadók – például az Európa, az Ifjúsági, a Gondolat, a Szépirodalmi és a Móra Ferenc Könyvkiadók – alkalmazásában.

Művészeti munkásságáért 1983-ban Kondor Béla-díjban részesült, elnyert számos ösztöndíjat (Derkovits-, Eötvös József-ösztöndíj stb.), hazai és nemzetközi pályázatok rendszeres díjazottja napjainkban is.

Ez eddig közel 300 csoportos kiállításon vett részt hazánkban és külföldön, egyéni kiállításainak száma: 20. Csoportosan állított ki a Salgótarjáni Tavasz Tárlatokon és Országos Rajzbiennálékon, a Tihanyi Kisgrafikai és a Miskolci Grafikai Biennálékon, egyéb országos és nemzetközi grafikai, kisgrafikai szimpóziumokon, kiállításokon, illusztrációs tárlatokon. Néhány példa a városokra, ahol szerepeltek a munkái: Szentendre, Salgótarján, Miskolc, Hódmezővásárhely, Budapest, Ajka, Győr, Eger, Baja, Nagykőrös, Békéscsaba, Debrecen, Kecskemét; a külföldiek közül: Imatra, Nurmes, Kuopio (Finnország), Haparanda (Svédország), Bologna (Olaszország), Heeze (Hollandia), Kovászna, Kézdivásárhely, Zsobok, Kolozsvár (Románia).

A hagyományos grafikai technikák (fa- és linómetszet, rézkarc, cinkkarc, szitanyomat, tusrajz, olajkép stb.) mellett elektrografikai a mai kor technikai lehetőségeit aknázzák ki. Számos alkotása ezek keveredésével, vegyes technikával készül.

Műveire expresszivitás, dinamika, erőteljes színhasználat jellemző. A jelen kiállításon is szereplő önarcképe 2019-ből sokat elárul arról a belső látásról, mely elengedhetetlen egy képzőművész számára. A befelé fordulás, az álmodás, a látomások belső átélése vezeti el egy-egy lap létrejöttéhez – ezt tükrözi önarcképén a lehunyt szem.

Témavilága változatos, az élet sokféle apró mozzanatát, jelenségét bemutatja, ezen túllépve a grandiózussá növesztett én nemegyszer a saját és az emberi-természeti világ határait feszegeti. Az *Ég és föld között* sorozatcím Stefan Zweig: *A harmadik galamb legendája* c. elbeszélés nyomán született, az ég és föld között szárnyaló, élhető földet kereső bibliai galamb sorsa kapcsán. E cím a művész-, sőt általánosan az emberi sorsot is kifejezi jelképesen, a két világ határán élő, önmaga helyét állandóan kereső emberét, aki a miértekre, a világ működési elvére keresi a választ, ahogyan Palásti Erzsébet is a káoszban a rendet, a rendben a káoszt kutatja (*Rend, Káosz I–II.* című alkotások). Kővé dermedt dolmenszerű emberalakjai, sámánisztikusan megidézett állatfigurái a természet, az ember fenyegetettségéről vallanak. Kifejeződik a harmónia, a teljesség iránti vágy: *Átjáró a teljességbe*.

Az *Alakos fejfa I–IV.* című, többféle színváltozatban is lenyomtatott linó- és fametszet-sorozat ihletője a nagykorösi Arany János Múzeum fejfagyűjteménye, dr. Novák László nyugalmazott múzeumigazgató gyűjtőmunkájaként. E díszes faragású fejfák – a Duna–Tisza köze protestáns temetőinek értékes népművészeti emlékei – nagy hatással voltak Palásti Erzsébetre: „beleszerettem az esendő, félig elkorhadt fák törekény meghajlott alakjába, a fák erezetébe, amit az idő csak megérlelt, és mindet lerajzoltam” – vallotta.

Palásti Erzsébet: *Ég és föld között I.*, linómetszet, X3, 200x140

Palásti Erzsébet: *Alakos fejfa II.*,
linó- és fametszet, X3+X1 (2001), 150 x 120

Illusztratív grafikáin belehelyezi magát a költő-író lelkébe, a vizualitás kódrendszerén át szólaltatva meg Ady Endre, József Attila, Nagy László költészetét. A 2019-ben készült *Ady-emléklapok* (I–X.) néhány gyöngyszemét sorolva az istenkeresés jegyében a költővel helyet foglal *Az Isten balján*: „Az Isten van valamiként: / Minden Gondolatnak alján. / Mindig neki harangozunk / S óh, jaj, én ott ülök a balján.” Az Isten balján ülés jelképes értelmű, az Isten jobbán ülő Jézus, a Megváltó tökéletes, teljes és befejezett életével szemben a versben beszélő be nem fejezett terveinek, el nem végzett küldetésének, lelki elhagyatottságának kifejezője. A *Fedjük be a rózsát* című vers alap gondolata az élet tisztelete, a csodavárás, melynek szimbóluma a megjelenített virág: „Óh, virágos Élet, be szép a csoda”. Minden embernek önmagához hűnek maradván, egyénileg is meg kell küzdenie a saját igazáért, ha hisznek benne mások, ha nem, ezt hirdeti *A pócsi Mária* című Ady-vers, mely Erzsébet egész életén át útmutatóul szolgált: „Ma már hiszem: nagy döntés vár reám, / Legyőzni mindent, mi ellenem támadt, / Mutatni egy példátlan életet / S nem bocsátni el az én Máriámat.”

Palásti Erzsébet grafikáinak sajátos típusát képviselik az ex librisek, melyek nála már elszakadtak az eredeti könyvjegyfunkciótól. Olyan önálló kisgrafikai alkotások, melyek – jelölve a tulajdonost – nem megrendelésre, hanem nagy művészek, alkotók felé való tiszteletadásul születtek. Ilyen a kiskunhalasi születésű Berki Viola festő- és grafikusművész részére készült ex libris, mely mesés, álomszerű világot ábrázol, utalva a művésznő meseillusztációira. A mesék szeretete, ezek illusztrálása jellemző Palásti Erzsébet munkásságára is. Plugor Sándor erdélyi grafikusművésszel 1991-ben a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepen találkoztak, az ex librisen a művész önarcképét láthatjuk. Palásti Erzsébet egyik főiskolai mesterének, Kö-

nig Róbertnek az általa kedvelt lómotívummal állított emléket. Ország Lili bábtervező ex librisén a falak, a falakba zárt emberek, a szorongás élménye fejeződnek ki, utalva a művésznő magányt, félelmet megjelenítő alkotásaira. A – bevezetőmben már említett – Paul Kleere emlékező hommage lap a funkcionalizmust, a letisztult formákat hirdeti. Pályázati kiírásra, a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület 60. évfordulójára 2019-ben több ex libris is készült, ezek egyike Erzsébet ikerbátyja, dr. Palásti István kardiológus főorvos nevére szól.

Palásti Erzsébet sokszínű, modernségtől áthatott, az irodalommal szoros összefonódást mutató grafikai világa a felfelé nézést hirdeti, mindannyiunkhoz szól. Az alkotások megtekintéséhez József Attila *Ének magamhoz* c. versének – Erzsébet által is megrajzolt – sorai szolgálnak vezérfonalul: „Szeretni kell a csalfa köd-eget, / Szeretni kell száz csillag enyhe képét, / Fölnézvén a szív könnyebben feled / És föltalálja tán az örök békét”.

Köszönöm a figyelmet!

Vasné dr. Tóth Kornélia

SZENVEDÉLYES 40 ÉV

Elhangzott az Ajka Városi Múzeumban 2020. október 10-én.

Kedves Vendégeink!

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm Önöket az Ajkai Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület 40 éve vérszatekintő kiállításán.

Történelmi léptékekkel ez nem nagy idő, egy ember életének is kb. csak a fele. Egy csoport esetén pedig éppen elég ahhoz, hogy az elmúlt idő fontosabb eseményeit felidézzük, értékeljük. Tesszük ezt azok helyett is, akik ma már nem lehetnek közöttünk, alkotóink és alapítóink fele már csak gyűjteményével képviseli a kört. Nem törekedhetünk a teljességre, és a meg-

Bagarus Zoltán linómetszete, X3 (1985), 97×68

szokott módszerekhez sem ragaszkodunk. Nem sorolunk fel sem időrendet, se eseményeket, neveket is alig. Ehelyett olyan tablókát állítottunk össze, amelyek helyettünk beszélnek.

Az első tematikus egységben 1-1 keretbe foglalva ízelítőt kaphatnak alkotóink (Bagarus Zoltán, Baranyai Ferenc, Gaál Zsigmond, Kapolcsi Kovács Csaba, Medgyesy Miklós, Punk Rebeka) munkáiból. Kiemeltük azokat az alkotókat, akik nemzetközi elismerésben is részesültek, díjazott alkotásaik kerültek egy csoportba, az első üveges tárlóba.

Várkonyi Károly fametszete, X2, op. 1148 (1983), 87×52

Ezután láthatják a 8 alapító gyűjteményének gyöngyszemeit. A következő egység a később csatlakozók válogatását mutatja be. Azt gondolom, az érdeklődők többsége csak a végeredményt, az elkészült grafikát látja. Nekik izgalmas lehet a folyosó végén kiállított anyag, ahol nyomon követhetik a többszínű fametszet készítésének fázisait, láthatnak linómetszetet, rézkarcot és borzolt lemezt, de tussal készült vázlatot is.

Külön figyelmet érdemel az az összeállítás, ami megmutatja, hogy milyen országos kiadványokban szerepeltünk. Emellett az országos rendezvényeken készült fotókon ismerhetnek fel művészeket és cserepartnereket gyűjtőtársaink társaságában. Ismerős arcokkal találkozhatnak azokon a tablók, amelyek a KBK 50. évfordulóján a Józsefvárosi Galériában, a szegediek szintén 50 éves jubileumán, illetve legutóbb a pápai könyvtárban, a KBK 60 eseményein készült fotókat tartalmazzák.

A következő egységben a kis tablók tiszteletünket fejezzük ki azoknak a művészeknek, akik elfogadták meghívásunkat mai rendezvényünkre (Molnár Icsu István, Ürmös Péter, Vén Zoltán).

Grafikusok és gyűjtők egymás mellett. Ez a lényege a baráti köröknek. A grafikusról és a grafikáról Kass Jánosnak ez a véleménye: „Ha a festészet szépirodalom, akkor a grafika újságírás, a gyors reagálás eszköze. És van-e nagyszerűbb dolog, mint egyszerre kérdezőnek és felelőnek lenni, az összefüggéseket kutatni, megérezni és kibontani? Vágyódni, megkeresni, kifejezni? Megütött húrként rezonálni. Megformálni a harmóniát és bogozni a csomókat... Tanúja lenni a kornak. A

megérzéseket, a nyugtalanságot, a kérdéseket és feleleteket gyors formába önteni – ez a grafikus feladata. Készülni a nagy tervek, regisztrálni a megtörténeteket, kommentálni az eseményeket, átadni az át nem adhatót, a ki nem mondottat.” Ő tehát a grafikus.

És ki a gyűjtő? Miért lesz valaki a kisgrafika szerelmese? Hogyan válik egy életre szóló szenvedéllyé a gyűjtés? Hogyan tart ki mindez 40 évig? Megpróbálok egyfajta választ adni, de természetesen mindenki mást-mást gondolhat erről. Én azt hiszem, hogy kisgrafikákat meglátni még nem elég indíték a gyűjtéshez. A kisgyermek is találkozik a mesekönyvekben csodálatos, akár művészi grafikus illusztrációkkal, mégsem ennek alapján választja a következő könyvet. Megszeretni akkor fogja, amikor már különbséget tud tenni az odavetett (csak önmagáért készült) rajz és a szöveget kiegészítő, új látásmódot segítő, bővebb tartalomra mutató munka között.

A grafikákat szeretőknek csak töredéke válik gyűjtővé. Azok, akik a megszeretett művésztől névre szóló, saját grafikát, leggyakrabban ex librist akarnak szerezni. Az első után a második, tizediket, századikat. Vagyis szenvedéllyé válik a gyűjtés. A szenvedély itt csupa pozitív tartalmat hordoz: örömet, lelkesedést, belső ösztönzést, késztetést, elszánt haladást. A hangsúly az elszánt haladáson van. 40 éves korára a csoport, pontosabban annak tagjai határozott személyiséggé válnak. Tudják, hogy honnan hová akarnak jutni. Az ösztönös megszerzési vágy mellett vagy helyett kialakul speciális érdeklődési körük. Egyesek irodalmi, mások zenei, építészeti, természettudományos, ünnepekhez kapcsolódó, vagy éppen vidám, esetleg erotikus lapokat gyűjtenek. Vannak, akik a részletszépség miatt a rézmetszetekhez kötődnek, mások az árnyalatgazdagság okán a fa- vagy linómetszeteket szeretik. Egyre többen kedvelik a vegyes technikával vagy számítógéppel készült grafikákat.

A gyűjtés célja: folyamatosan bővíteni a meglévő gyűjteményt, és ha lehetőségeink engedik, néha újítani is. A művész minden munkájával megújul, hiszen a megrendelő kérését figyelembe véve szabadon engedi képzeletét, és mindig egyedít, újat tesz elénk. A művészi szabadság szárnyalása végtelen. A kisgrafikakör tagjainak feladata ennél is több. Az, hogy a gyűjtőszendély rabságából kitörve, önzésünket legyőzve másoknak is megmutassuk az alkalomnak megfelelő válogatásunkat. Értékeink ugyanis közösek. Az alkotó, a gyűjtő és a témaadó hármasa ki kell, hogy egészüljön az érdeklődő közönséggel. Így teljesül az a vállalkásunk, ami a Kisgrafika Barátok Köre nevében is szerepel: Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.

Céljaink megvalósításában sokan segítenek nekünk. Ajkán, Pápán, Sümegen, Devecserben, Hajmáskéren és másutt művelődési házak, az önkormányzat, múzeumok, könyvtárak, egyéb kiállítóhelyek munkatársai, zenészek és versmondók, technikai dolgozók, akiknek most köszönetet mondunk. Külön köszönetet érdemel kitaró közönségünk, sokat segítenek biztató és javító szándékú beszélgetéseikkel. Fogadják ezt a kiállítást hálánk jeléül! Élményekben gazdag délutánt kívánok Önöknek!

Padné Szabó Mária

A kiállítást a média is figyelemmel kísérte: a Kossuth rádió 2020. október 10-i *Szombat reggel* c. műsora és az Ajkai Városi Televízió (2020. okt. 12.) is tájékoztatót az eseményekről. A Kossuth rádiónak Padné Szabó Mária, Krajcsi Tiborné és Vasné dr. Tóth Kornélia nyilatkozott. A folyóiratokról lásd a *Lapszemlét*.

BEMUTATKOZIK KAPOLCSI KOVÁCS CSABA AJKAI GRAFIKUSMŰVÉSZ

Kapolcsi Kovács Csaba (1963–) ajkai grafikusbíró, 1982-től, alapításától tagja az Ajkai Grafikai Műhelynek. Grafikákat és könyvillusztrációkat készít mesékhez, versekhez, regényekhez. Emellett ex libriseket is alkot. Néhány éve csatlakozott az Ajkai Kisgrafika Barátok Köréhez. Alkotásait számos kiállításon szerepeltette hazánk mellett külföldön is. Grafikai tudását autodidakta módon szerezte.

Honnan származik nevedben a Kapolcsi névrész?

A Kapolcsi nem hivatalosan felvett név. Csak a rajzaimon, kiállításokon használom. Kapolcsról származom, ott laktam 10 éves koromig, és most is oda járok a szőlőmbe, számos hozzátartozóm él ott.

Hogyan kezdődött a grafikai életpályád? Mi indított el ebbe az irányba?

Kapolcson és Ajkán jártam általános iskolába, Győrben a Hild József Építőipari Szakközépiskolában érettségiztem, építészmérnökségre végeztem. A grafikai tudásomat autodidakta módon szereztem. Mióta az eszemet tudom, ceruza és toll van a kezemben. Édesanyám nyomdában dolgozott, és rengeteg hulladékpapírt hozott haza, amit fel tudtam használni. Emellett mindig szerettem olvasni, a Delfin-könyveken nőttem fel. A gyermekeknek szóló illusztrált könyvek, vagy például a diafilmek rajzai ragadták meg a képzeletemet. A fantáziámban sokszor továbbgondoltam a történeteket.

Mely művészek vannak/voltak nagy hatással a művészetedre, művészi fejlődésedre?

A könyvek illusztrátorai közül: Szecskó Tamás, Kass János, Würtz Ádám nevét emelem ki, emellett még Gyulai Líviusz, Rékassy Csaba, Albín Brunovský szlovák festő-grafikust. A rézkarcolás szakmai fortélyait pedig Kéri Imrétől tanultam, aki az Ajkai Grafikai Műhely munkáját segítette sokáig a tudásával.

Milyen szerepet tölt be, hogyan befolyásol művészi munkádban az, hogy Ajkán élsz?

Több mint 40 éve élek Ajkán. Ebből 36 év úgy telt el, hogy létezik az Ajkai Grafikai Műhely, aminek alapítója vagyok. Sok művészbarátom él itt, akikkel egymást segítjük és inspiráljuk, együtt alkotunk. Ők Baranyai Ferenc, Sipos István, Horváth Réka, Csabai Tibor és Kiss Miklós, utóbbi üvegművész, tőle is sokat tanulok mostanság.

Mikor csatlakoztál a Kisgrafika Barátok Köre ajkai csoportjához, és milyen indíttatásból?

2017-ben csatlakoztam a csoporthoz, Baranyai Ferenc barátom ajánlására. A tagokat régóta ismertem, és kapcsolatban voltam velük.

Milyen irányú megrendeléseket kaptál ez ideig, melyek a legmeghatározóbbak a számodra?

Számos illusztrációt készítettem, a könyvillusztrációk mellett volt étlap, logo, prospektus, boroscímke, mindenféle, ami rajzos munkát igényel. Mindegyik külön kihívás, egyedi gon-

dolkodást, beleélést-beleérezést igényel. Kedvenceim voltak a *Galaktika* sci-fi antológiába készülő rajzok.

Milyen technikákat alkalmazol? Mi a véleményed a napjainkban terjedő számítógépes grafikáról?

A technikák közül a ceruza, akvarellceruza, tus, rézkarc, digitális grafika egyaránt foglalkoztat.

A számítógépes grafikát magam is művelem. Az a véleményem, hogy akárcsak a kézzel készült hagyományos technikáknál, ha a műalkotás mögött érezni az alkotót, az embert, akkor értékes és élvezhető. Ha nem, lélektelen trükk.

Mióta léptél ki a nyilvánosság elé, mikortól szerepelsz egyéni és csoportos kiállításokon? Sorold fel a főbbeket!

Hazánkban számos helyen szerepeltem a munkáimmal, többek között Kaposvárott (1990), Budapesten (1991, 1999), Balatonszárszón (1993), Ajkán (1995, 2000-től rendszeresen), Makón (2000), Várpalotán (2005), Nagykanizsán (2015), Papkeszin (2017), Pápán (2019), Hajmáskéren (2019), Balatonalmádiban (2019), Isaszegen (2019), Nagykátán (2019). Rendszeresen részt veszek az Ajkai Grafikai Műhely tárlatain. Korábban, amíg szervezték, szerepeltem a Tihanyi Kisgrafikai Biennálékon is. 1994-ben San Franciscóban, a miniprint-kiállításon volt látható egy munkám.

Mennyire szoktál pályázatokon részt venni, alkotásokat benyújtani a műveidből?

1994-ben San Franciscóban egy Edgar Allan Poe-illusztrációval pályáztam a miniprinttárlaton, címe: *Az aranybogár*. Különböző nem nagyon érdeklődöm pályázatok iránt, az alkotásban a folyamatot szeretem, a kiállításon való szereplés amolyan ráadás.

Kápolcsi Kovács Csaba: Az aranybogár, rézkarc, C3 (1994), Ø50

Mely kiállítás volt a legemlékezetesebb a számodra, és miért?

Talán a 2019-es nagykáti *Ha nem hiszi, járjon utána* című tárlat a Városi Könyvtár és Művelődési Központban. Régebbi rajzok, rézkarcok, könyvillusztrációk voltak kitéve, átfogóan mutatva be a munkásságomat. Kérték, hogy tartsak tárlatvezetést is, mondjam el a képeimről, milyen ötletből, hogyan születtek. Számomra ez nagy élményt jelentett. Ráadásul egy slam poetry rendezvény volt a kiállítás megnyitóját követően, melyen szintén felkértek, hogy beszéljek: próbáltam párhuzamot keresni az én alkotásaim és az elhangzó szövegek közt. Több száz fiatal volt jelen, akiknek így mesélhettem rajzban és szóban egyaránt. Később az iskolásoknak itt tartottak rajzórát.

Úgy tudom, neked is rendeztek „párlat-tárlat”-ot? Hol volt ez, és miket állítottál ki?

Ajkán a White Dog Pubban, 2017-ben. Korábban Horváth Réka fiatal grafikusművész számára rendezték itt az első ilyen tárlatot, az enyém volt a második. Ez az ifjúság kedvenc szórakozóhelye, de idősek is megfordulnak itt. Az akkori legújabb rajzaimat, rézkarcaimat állítottam ki. A tárlat célja az volt, hogy közelebb hozza a művészetet az emberekhez, amelyet nemcsak a múzeumi körülmények közt lehet megtenni. A kiállítás mottója „a mese mindenkié” gondolat volt, hisz a mesék világa nincs életkorhoz kötve. Arra ösztönöznek, hogy a hétköznapiakból kilépve szárnyaljon a fantáziánk. A képek ikonográfiáját tekintve volt itt királyfi, hercegnő, lovag, macska, hétfejű sárkány stb.

Csabai Tibor, az Ajkai Grafikai Műhely vezetője a Mese-mesterségek (2019) című kiállítás megnyitóján a Pannónia Kulturális Központ és Könyvtárban azt állította rólad, hogy kiváló rajzoló és mesélő vagy. Honnan ered a mese iránti érdeklődésed? Avass be minket, mik azok a mese-mesterségek!

A mesevilág iránti érdeklődésem könyvekből, zenékből, népmesékből, nagyapám történeteiből, és persze a saját életemből táplálkozik. A *Mese-mesterségek* című tárlaton Balatonalmádiban 36 művem volt megtekinthető, a ceruzarajzok mellett rézkarcok és sokszorosított grafikák. 2020-ban *Az üveghegyen innen és túl* címmel az ajkai Városi Múzeumban állítottam ki ilyen témájú alkotásokat. Néhány példa a mese-mesterségekből, melyeknél a címekből már sok minden kiderül: *Tücsökgazda lepárló, Parfüm őr, Sárkányvadász, Tükörútvesztő forgalomirányító, Vágylidércsek malma, Árnyszabász, Felhőkérő, Piheszámológép építő, Szita-kötőszárny cserepező, Lélek-újrahasznosító, Időszelídítő,*

Kapocsi Kovács Csaba: *Tücsökgazda lepárló, ceruzarajz, akvarell (2018), 297×420*

Csillagápoló, Napsugárfésülő, Szárnyfoltosó, Szőlőtőke-ráncfelvarró. Mindegyik ceruza- és akvarellceruza rajz, 2018-ban kezdtem őket készíteni. Több apró kis benyomásból alakul ki egy rajzötlet. Aztán ha a papíron van az alapötlet, akkor építi önmagát. A *Tücsökgazda lepárló* például a pálinkafőzésből, Baranyai Ferenc zenésztevékenységéből, kicsit a klasszikus tücsök-hangya mesétől indult, és persze a természet meg a zene szeretetéből. Az *Öröm-bánat próbanyomatot* manók készítik, akik a tinták színeivel jelzik az örömet, ill. bánatot. Ezekhez a képekhez egyébként egy Papkeszin élő könyvtárosnő ismerősöm ír kis történeteket, aki már több kiállítást is szervezett a műveimből. A *Lélek-újrahasznosító* című képhez például *Lélekfény* címmel írt mesét.

Tudjuk, hogy számos könyvet illusztráltál, például Thomas Hardy: *Kalandozásaink az Ördöglyukban*, Fehér Tibor: *Biborváros*, Mikszáth Kálmán: *A két koldusdiák*, Magyar várak regéi. Mondanál még példákat, és mesélnél a felkérésekről?

Ezekén túl illusztráltam Mándy Iván *Robin Hood*-ját, Dumas *Fekete tulipán*-ját és Kozma Károly mongóliai útikönyvét. Az egyik leghíresebb *A Gyűrűk Ura* című Tolkien-trilógiához készített sorozat. Általában a kiadók kerestek meg, de ezek még régebben történtek. Utoljára egy ajkai barátomnak, Üveges Sándornak készítettem a könyvéhez rajzokat, a címe: *Érintsd meg, és menj* (2007).

Sok esetben magamnak keresek műveket, melyek tetszenek, azokat illusztrálom. Mostanában például *Az éjszaka csodái* című Weöres Sándor-verseket.

Mióta készítesz, és mely témákban alkottál ex libriseket? Kiknek a rendelésére?

Kezdetől foglalkozom kisgrafikák, ex librisek készítésével. Eleinte egyedieket alkottam, a barátoknak, ismerősöknek, magamnak. Sokszorosítottakat pedig kb. négy éve, mióta az ajkai csoport tagjai felkértek; az ajkai megrendelők köz emléthetem Krajcsi Tiborné, Radó Andrásné, Padné Mária nevét. Marika néhány kiállításomat is megnyitotta, értő gondolatait elmondta a munkáimról. Ezek jórészt illusztratív ex librisek. Padné Marika nevére *Szép Ilonka* történetét, Krajcsi Tiborné nevére például Mórincz Zsigmond *Barbárok* című művét dolgoztam fel ex librisen, utóbbi egyúttal feliratában („KBK 60”) utal a Kisgrafika Barátok Köre 60. évfordulójára is. A nevedre a prágai, 37. FISAE Ex libris Kongresszusra készítettem ex librist 2018-ban, F. Kafka portréjával, *A kastély* c. műre utaló ábrával. 2019-ben az „Ady 100”-ra rendeltem tőlem ex librist.

Mik a terveid a jövőre vonatkozóan? Ha egy mondatban kellene megfogalmazni, mi a művészi hitvallásod?

Szeretnék még sok új grafikákat létrehozni, néhány kedvenc versemhez illusztrációt készíteni. A *Gyűrűk Ura* és *A Mester és Margarita* c. könyvekhez további rajzokat tervezek. Folytatni szeretném a mese-mesterségek sorozatomat stb. Művészi hitvallásom pedig: gyönyörködtetni, elgondolkodtatni, mesélni a rajzaimmal.

További sok sikert kívánok a munkádhoz, a mesevilágod építéséhez! Köszönöm az interjút!

Vasné dr. Tóth Kornélia

50 ÉVE TÖRTÉNT. A XIII. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUS HAZÁNKBAN

„1970. november 5. minden időkre emlékezetes dátuma marad a magyar exlibris történetének: első ízben találkoznak nálunk a világ exlibris művészei, gyűjtői és grafikusbarátai. Tekintettel a rendezésre aspiráló egyesületek számára, ennek a nemzedéknek nem igen lesz része még egyszer hasonló eseményben”¹ – nyilatkozott Semsey Andor jogász, művészeti szakíró, ex libris gyűjtő, a budapesti kongresszus elnöke 1970 augusztusában. Igaza lett, azóta nem került sor ilyen horderejű nemzetközi ex libris seregszemlére hazánkban.

Az ex libris élet nemzetközi összefogása, koordinálása, a csereforgalom élénkítése érdekében a kongresszusok gondolatát a comói Gianni Mantero építésmérnök, a világ egyik legismertebb ex libris gyűjtője vetette fel a második világháború utáni években.² Az ötlet kedvező fogadtatásra talált, így 1953-ban megrendelték az első nemzetközi ex libris kongresszust Kufsteinben (Ausztria). 1953 és 1962 közt évente, majd 1962-től kétfévente tartottak kongresszusokat. A hetedikig csak tőkés országok voltak a vendéglátók, Svájc (Lugano, 1954), Belgium (Antwerpen, 1955), NSZK (Frankfurt am Main, 1956), Hollandia (Amszterdam, 1957), Spanyolország (Barcelona, 1958), Ausztria (Bécs, 1960). 1961-ben az NDK (Lipce) rendezett először kongresszust a szocialista országok képviselőiben. Ezt követően újra tőkés ország, Franciaország (Párizs, 1962), majd a szocialista Lengyelország (Krakkó, 1964), 1966-ban és 1968-ban ismét két tőkés ország: az NSZK (Hamburg), majd Olaszország (Como) vállalta a rendezést. Az 1966-os, XI. nemzetközi találkozón Hamburgban az ex libris szervezetek nemzetközi összefogására megalakult az *Ex libris Egyesületek Nemzetközi Szervezete*, a *FISAE* (Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris),³ mely szervezethez a magyar egyesület azonnal csatlakozott.

Stettner Béla linómetszete, X3, op. 226 (1970), 85×102

Egy Magyarországon megrendezendő kongresszus gondolata már a lipcei (1961), párizsi (1962), majd krakkói (1964) kongresszuson is felvetődött. Mivel az 1968-as helyszín Como lett, a magyar egyesület továbbra is fenntartotta igényét az azt követő kongresszus megrendezésére. A korábbi két, tőkés országban (NSZK, majd Olaszország) tartott kongresszus után

immár szocialista ország volt az esedékes rendező. Így lett 1968–1970-ig, a hazánkban megrendezendő kongresszusig a FISAE elnöke Semsey Andor, az első alelnök az olasz Gianni Mantero, a második a német Gerhard Kreyenberg, a titkár Réthy István és a pénztáros Illyés Sándor László.⁴

Az eredetileg tervezett 1970. szeptember 3–6. helyett november 5–8.-ra tolódott át a kongresszus időpontja, mely miatt a részvétel sajnálatos módon jelentősen megcsappant. Semsey Andor elnök a kongresszusi megnyitójában⁵ 370, Réthy István titkár 400 főt említ az eredeti, szeptemberi időpontra jelentkezettek létszámaként.⁶ Mindegyik rekordlétszámot jelentett volna, tekintve, hogy az előző, nagyon jól sikerült comói kongresszuson 260 művész és gyűjtő sereglett össze. A novemberben ténylegesen résztvevők listájából⁷ kiderül, hogy végül 148 fő regisztrált, 16 országból. A többség, 117 fő szocialista országokból érkezett, a szervező Magyarország (57) mellett a résztvevők:⁸ Lengyelország a legtöbb fővel (29), majd Csehszlovákia (13), a Szovjetunió (6), legkevesebb fővel a Német Demokratikus Köztársaság (5), Jugoszlávia (4), Románia (3). A tőkés országok 31 résztvevőjéből Olaszország (8) képviseltette magát a legnagyobb arányban, aztán az NSZK (5), Franciaország (4) következett, majd Belgium, Svájc, Dánia, Ausztria 3-3, végül Anglia és Spanyolország 1-1 fővel.⁹

A magyar grafikusok közül jelen volt többek között Bordás Ferenc, Fery Antal, Kékesi László, Kopasz Márta, Korda Béla, Köhegyi Gyula, Moskál Tibor, Nagy Árpád Dániel, Nagy László Lázár, Rákóczy Ferenc, Stettner Béla, Takács Dezső, Tempinszky István, Várkonyi Károly, Vertel József. Közülük Köhegyi Gyulát még napjainkban is a KBK aktív tagjai közt tudhatjuk, és Takács Dezső pécsi grafikus is él.

A magyar gyűjtők táborából az egri Ebergényi Tibor könyvtárigazgató, Katona Gábor esztergomi ügyvéd, a pécsi Kovács József és Szentesi Flórián, a budapesti Gombos László, Illyés Sándor László és neje, Reisinger Jenő (és Péter nevű fia), Réthy István, Semsey Andor és neje, lánya, Soós Imre, Szigeti István neveit emelem ki. A regisztrált résztvevőkön kívül a konferencia létrejöttében, lebonyolításában további személyek is tevékeny szerepet vállaltak.

Az esemény nemzetközi jelentőségét az adta, hogy itt találkozhatott egymással az akkori európai kisgrafiakélet színe-java: a cseh Otakar Mařík és a lengyel Zbigniew Dolatowski, Wojciech Jakubowski grafikusművészek, a német Oswin Volkamer grafikus, Axel Leier cottbusi gyűjtő, Romániából Gy. Szabó Béla és Mottl Román Pál grafikusok, valamint Emil I. Bologa gyűjtő. A Szovjetunióból Anatolij Kalasnyikov, German Ratner művészek, Jugoszláviából Andruskó Károly zentai nyomdász-grafikus érkezett. Az ismertebb nevek közt említhető még a svájci Ruth Irlet, az olasz Gianni Mantero és Rosanna Betocchi, a francia Paul Pfister, a belga Antoine Rousseau, a dán Klaus Rödel, az osztrák Ottmar Premstaller, a spanyol Pepita Pallé.

A budapesti kongresszus alkalmából kiadott *Az ex libris művészei II.* című kötet¹⁰ nemzetközi körképet nyújt a kisgrafiika korabeli mestereiről, a magyarok közül Diskay Lenke, Bordás Ferenc, Stettner Béla szerepeltetésével. Külföldről a dán Christian W. Bauditz, a svájci Paul Boesch, a portugál Dom Miguel Antonio, a lengyel Zbigniew Dolatowski, a francia Charles Favet, a belga Piet Janssens, a spanyol Antonio Olle Pinell, a német Herbert Stefan Ott és Hans Schulze, az észt Aune Siim, az olasz Remo Wolf grafikusokról készült bemutatás.

A kongresszusra a szervezőbizottság *Magyar kisgrafika*¹¹ címmel 500 példányban ajándékmappát is megjelentetett, melyben 37 magyar grafikus egy-egy eredeti ex librise szerepel. A *Kisgrafika* című mappa 350 példányban jelent meg, magyar és külföldi, főként fametszetű ex librisekkel, a KBK kiadásában. Aktualizált KBK-cserelistát is terjesztettek.

A vendéglátó magyarok mellett több külföldi ex libris egyesület (köztük az orosz, francia, olasz, dán, német, osztrák) is ajándékmappákkal, saját kiadványokkal készült az eseményre.

A nemzetközi kisgrafikai esemény a tágabb sajtót is foglalkoztatta. A *Népszava* már körülbelül két héttel a kongresszus előtt, október 21-én beharangozta a főbb eseményeket. Hasonlóan a *Magyar Hírlap* is még októberben írt a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban tervezett kiállítás kapcsán az ex librisekről,¹² Semsey Andort interjúolva meg saját gyűjteményéről, a kongresszusra kiírt pályázatokról. A novemberi kongresszusról megjelent, egyidejű híradások közül kiemelem a *Magyar Nemzet*¹³ átfogó cikkét, mely a budapesti kiállításokat sorolja, és a *Békés Megyei Népűjság* a gyulai Meskő-Póka kisgrafikai tárlatról írt összefoglalóját.¹⁴ A legrészletesebb beszámolók, cikkek a Kisgrafika Barátok Köre saját újságjában, a *Kisgrafika Értesítő* 1970. decemberi számában jelentek meg Semsey Andor, Réthy István, Soós Imre, Galambos Ferenc tollából. Emellett külföldi (francia, cseh, dán, német stb.) ex libris lapok is tudósítottak az eseményről.¹⁵

A jelentkezők a kongresszus emblémáját ábrázoló jelvényt (a Lánchíd képével) és többoldalas, füzeteszerű részvételi jegyet kaptak, mely minden fontos programot tartalmazott. A kongresszus központi helyszíne a Fészek Művészklub (Budapest, VII. Kertész u. 36.) volt, a II. emeleten rendezték be a cseretermet is. Szállodai elhelyezésről a Royal Szállóban és fizetővendég-szobákban gondoskodtak. Az idegenforgalmi programok, kirándulások lebonyolítását – pl. Esztergomba, Visegrádra, Egerbe – az IBUSZ Utazási Iroda vállalta magára.

A kongresszusi megnyitó november 5-én, csütörtökön 18 órakor kezdődött a Fészekben. Az elnöki asztalnál helyet foglalók: Réthy István, Gianni Mantero, Semsey Andor, Varga Imre, Illyés Sándor László és a tolmácsnő. Varga Imre, a művészklub igazgatója mondott köszöntőt, majd Semsey Andor nyitotta meg az eseményt, Réthy István pedig ismertette a programot és a házirendet.

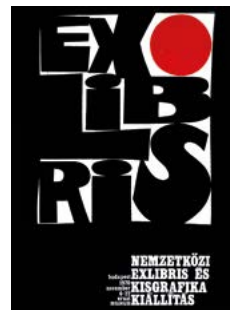
Már másnap megtartották a gobelin teremben a delegációk ülését, melyen két új ex libris egyesületet (a szlovént és a szlovákot) vett fel tagjai közé a FISAE. Gianni Mantero a szervező örökös tiszteletbeli elnöke lett. Az 1972-ig terjedő periódusra második alelnökké Carlo Chiesát választották. Egyelőre nem született határozat az 1972-es kongresszus helyszínét illetően, a dánok még gondolkodtak, elvállalják-e a rendezést.¹⁶

A kongresszus a frontális előadások helyett a súlyponthoz a személyes találkozásokra, kiállításokra, kiadványokra helyezte. Tárlatok várták az érdeklődőket a Magyar Nemzeti Múzeumban, a Mezőgazdasági Múzeumban és az Ernst Múzeumban.¹⁷

1970. november 6-án nyílt az OSZK rendezésében a Nemzeti Múzeum kupolatermében a régi magyar ex libriseket és super ex libriseket bemutató, 120 lapból álló tárlat: *Régi magyar exlibrisek 1521–1900.* címmel. Létrehozói Nyireő István ny. könyvtárigazgató, Bély Pál bibliográfus és Rákóczy Ferenc grafikus voltak. Nyireő szerkesztésében katalógust is megjelentettek.

Szőlős-boros ex librisek címmel a Vajdahunyad vára, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum egy tematikus tárlatnak adott otthont, melynek anyagát Lippóczy Norbert, Lengyelországból elszármazott gyűjtő, tarnóvi mezőgazdasági mérnök gyűjteményéből állították össze. Ehhez is készült katalógus.

Legjelentősebb az Ernst Múzeumban megrendezett *Nemzetközi Ex libris és Kisgrafikai Kiállítás* volt, mely 18 ország – a katalógus szerint – 163 művészenek az utóbbi években készült legszínvonalasabb alkotásait mutatta be, így méltán bizonyult az akkori európai kisgrafika nemzetközi seregszemléjének.¹⁸ Ezen kiemelkedő számban szerepeltek Lengyelországból (24), a Szovjetunióból (23), Csehszlovákiából (17), Olaszországból (10) és Franciaországból (10). Kevesebb fővel Belgiumból (8), az NDK-ból (6), az NSZK-ból (5), Ausztriából (5), a többi országból ennél is kisebb arányban. A tárlat átfogó képet nyújtott az akkori európai kisgrafikai élet fejlődéséről, főbb irányairól, melyben a magyar anyag (39 grafikustól) is jól megállta a helyét. A kiállítást Fery Antal rendezte.

A nemzetközi katalógus borítója

Az Ernst Múzeumban nyert elhelyezést a kongresszus tiszteletére meghirdetett 3 nemzetközi (és 3 magyar) pályázat anyaga is.¹⁹ A grafikusok számára kiírt pályázati témák a következők voltak: *Budapest, a XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus városa; Emléklap Bartók Béla halálának 25. évfordulójára; Bor és szőlő az exlibriseken.*²⁰ Ennek díjkiosztóját a nagy nemzetközi kiállítás megnyitójával kötötték össze. Réthy István üdvözlő szavai után Demeter Sándor, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének alelnöke nyitotta meg a kiállítást, mintegy 500 érdeklődő jelenlétében. Majd a 15 tagú nemzetközi zsűri elnöke, Lengyel Lajos – Kossuth-díjas grafikus, a Kossuth Nyomda igazgatója – nyújtotta át a pályadíjat nyert művészeknek Nagy Zoltán grafikusművész budapesti panorámát ábrázoló rézkarc oklevelét és a díjakat. Az első díj mind-egyik pályázatnál 5000, a második 3000, a harmadik 2000 Ft volt.²¹

A *Budapest* témában első díjat nyert Anatolij Kalasnyikov, a második helyezett Vincas Kisaraukas (mindketten a Szovjetunióból), a harmadik a dán Christian Blaesbjerg lett.

A *Bartók-pályázat* helyezettei, a díjak sorrendjében: Diskay Lenke, Grazina Didelyté, Anatolij Kalasnyikov, utóbbi kettő a Szovjetunióból.

A *szőlős-boros* témájú lapoknál az első Anatolij Kalasnyikov, a második Kékesi László, a harmadik a litván Antanas Kmieliauskas lett, különdíjat kapott a lengyel Małgorzata Korolko.²² A három pályázat 9 díjából a nemzetközi zsűri hatot a Szovjetunióból érkezett művésznek ítélte oda, Kalasnyikov mindhárom pályázaton helyezett lett.

A csak magyar művészek részére meghirdetett pályázatok (*Ötszáz éves a magyar könyvnyomtatás / Internationaler Buchkunst-Ausstellung Leipzig 1971 / Dürer*) közül a *Dürer-témában* osztottak díjakat, ezeket Maurer Dóra, Diskay Lenke és Ágotha Margit kapták.²³

A budapestiek mellett vidéken is voltak kísérő kiállítások: az Egri Megyei Könyvtárban a két világháború közti magyar ex libris művészetről, a KBK pécsi csoportja Kalasnyikov kisgrafikáiból, a keszthelyi Balatoni Múzeum Poór Ferenc gyűj-

Kalasnyikov, Anatolij fametszete, X2, op. 149 (1970), 100×83

teményéből rendezett tárlatot. Gyulán a már említettem Meskó Anna és Póka György ex libriseiből nyílt bemutató.²⁴

A kongresszus résztvevői november 7-én autóbuszkirándulással a Dunakanyar nevezetes városait – Esztergomot, Visegrádöt és Szentendrét – tekintették meg.

A búcsúbankettre november 8-án vasárnap 20 órakor került sor a Gundel Étteremben: „A Gundel-est impozáns volt! Az egyik legnagyobb gyűjtő, a hivatalos és érdektelen felszólalások után köszöntött fel franciául, mire megindult a sarokasztalunk felé az áradat és ölelgettek, csókolgattak s olyan emberek mutatkoztak be, akikkel a rendezvényeken nem is találkoztam: Boris Bálent, a szlovák egyesület elnöke, Pier-Luigi Gerosa²⁵, az egyik legnagyobb olasz gyűjtő, Kisarauskas, a litvánok díjnyertes művésze, svájciak, franciák stb.”²⁶ – emlékezett Galambos Ferenc.

A gazdag programmal telített XIII. kongresszus méltó befejezése volt az egri kirándulás november 9-én, fakultatív programként.

Gerhard Kreyenberg, a DEG (Deutsche Exlibris-Gesellschaft) vezetője, a kongresszus alelnöke így értékelte az esemény jelentőségét: „...A Kongresszusok történetében sok szép emlékünkn van. Szép volt a párizsi, hamburgi is. A comoi kongresszus volt eddig a Mont Blanc, de a budapesti a Mont Everest...”²⁷

A kongresszus mind bel-, mind külföldön nagy hatással volt az ex libris élet felélénkülésére. A budapesti és a meglevő vidéki (szegedi, pécsi, debreceni) körök mellett 1971 folyamán a KBK újabb filiáléi alakultak Cegléden, majd Egerben. És a KBK azóta is, több mint 60 éve tevékenyen fennáll.

JEGYZETEK

1 SEMSEY Andor: *Kongresszus előtt*, Kisgrafika Értesítő, 1970. augusztus, 674.

2 Az ÖEG 1949–1951. évi 38. évkönyvében. – SEMSEY Andor: *XII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus*, Kisgrafika Értesítő, 1968. december, 506.

3 A FISAE egyesület honlapja, <http://www.fisae.org/statutes.html>
4 1968. július 12-én Comóban megtartott közgyűlés fogadta el a vezetőség tagjait. – SEMSEY Andor: *A FISAE*, Kisgrafika Értesítő, 1969. augusztus, 575.

5 SEMSEY Andor: *Kongresszusi megnyitó*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 722–723.; SEMSEY Andor: *Kongresszus előtt*, Kisgrafika Értesítő, 1970. augusztus, 674.

6 RÉTHY István: *Kongresszusi beszámoló*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 724.

7 *A kongresszus résztvevői*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 743–745.

8 Korabeli országnevekkel. – A listán két tag (Boris Bálent, Teresia Bálentova) tévesen szovjetnek jelölve, helyesen szlovákok, azaz Csehszlovákiából érkeztek: *A kongresszus résztvevői*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 743–745.

9 A résztvevők hivatalos, újságban is közölt listája több ponton eltér a Réthy beszámolójában említett számadatokkal, pl. Réthy mindössze 144 fővel számolt. – RÉTHY István: *Kongresszusi beszámoló*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 724.

10 *Az ex libris művészei II., Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris*, szerk. GALAMBOS Ferenc, KBK, Budapest, 1970. – A könyv előszavát Dr. Semsey Andor írta.

11 *Magyar kisgrafika. A XIII. Ex libris Kongresszus (Budapest) magyar ajándékmappája*, kiadó: RÉTHY István, Kisgrafika Barátok Köre, Bp., 1970.

12 ESZTERGOMI László: *Kiállítás ex librisekből. Humor, pikantéria, művészet*, Magyar Hírlap, 1970. október 31., 6.

13 *Nemzetközi ex libris kongresszus Budapesten*, Magyar Nemzet, 1970. november 7., 13.

14 CSÓR István: *Meskó Anna és Póka György kisgrafikai kiállítása Gyulán, Békés Megyei Népújság*, 1970. november 7., 8.

15 GALAMBOS Ferenc: *A magyar ex libris irodalom bibliográfiája (1920–1970)*, Eger, 1972, Heves Megyei Könyvtár füzetek, 25. szám, 57–58.

16 SEMSEY Andor: *Kongresszus után*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 742–743. – Dánia végül megrendezte a kongresszust 1972-ben Helsinkiben, elnöke Klaus Rödel lett.

17 GALAMBOS Ferenc: *A budapesti XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus*, Magyar Könyvszemle, 1971/2-3. sz., 220–224.

18 Uo., 221.

19 Uo.

20 *Nemzetközi ex libris pályázatok, XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus* (magyar, francia és német nyelven), Kisgrafika Értesítő, 1970. április, 661–665.

21 RÉTHY István: *Kongresszusi beszámoló*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 726.; *Nemzetközi exlibris pályázatok*, Kisgrafika Értesítő, 1970. április, 661.

22 GALAMBOS Ferenc: *Exlibris kiállítások*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 736–737.

23 Uo., 737.

24 Uo., 738.

25 olasz építész

26 Galambos Ferenc levele Ebergényi Tibor egri könyvtárigazgatóhoz, 1970. november 17.

27 RÉTHY István: *Kongresszusi beszámoló*, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 727.

Vasné dr. Tóth Kornélia

Stettner Béla linómetszete, X3, op. 233 (1971), 125×85

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

KERTÉSZ DÉNES (1930–1993)

Cibakházán élő állatorvos. Saját foglalkozásán túl komoly érdeklődést mutatott a képzőművészet, az irodalom és a zene iránt is. Háromezer kötetes könyvtára volt, emellett előfizetett 17 napilapra és folyóíratra, a grafikai vonatkozású szakirodalmat teljességre törően gyűjtötte. A magyar írókról napi- és hetilapokban megjelent cikkek lapkivágatait rendszeresen tárolta. Irodalmi érdeklődése még gyerekkorára nyúlt vissza. Könyvtára könyveit rendszeresen dedikáltatta, számos író-töltőt látott vendégül otthonában. Helytörténeti jellegű kutatást is folytatott: *Gondolatok a Titanicról* címmel írása jelent meg a Titanic-katasztrófa Cibakházán letelepedett túlélőivel kapcsolatban 1992 júniusában a *Cibaki Hírek* hasábjain.

A szomszédjában lakó Staibl Andorné, illetve annak elhunyt férje hagyatéka révén ismerkedett meg a kisgrafikával, mivel Staibl Andor a MEGE (Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete) tagja volt. Staiblné Kertész Dénes érdeklődését látva férje kb. 2500 darabos kisgrafika-hagyatékát rábízta. Kertész Dénes 1960 tavaszán megismerkedett a szentesi Drahos családdal, mely barátság megpecsételte érdeklődését az ex libris, kisgrafika irányában. Tagja lett a Kisgrafika Barátok Körének, aktív gyűjtővé vált. Nem véletlen, hogy ő rendelkezett a legteljesebb Drahos-gyűjteménnyel – benne kéziratokkal, vázlatokkal is.

Kezdetben mindent gyűjtött, később szelektált minőség és téma szerint. A gyűjtésben segítségére volt felesége, Kertész Dénesné Galvács Éva (1934–) pedagógus, akivel 1952-ben kötött házasságot, és aki szintén részt vett a kisgrafikai rendezvényeken. Kertész Dénest az ex libris mellett az alkalmi grafikák, valamint nagyobb méretű grafikai lapok és vonatkozó szakirodalmak is érdekelték. Kedvelt témája foglalkozásához kapcsolódóan az állatvilág, emellett az irodalom, illetve közkönyvtárak és közületek könyvjegyei.

Fery Antal fametszete, X2, op. 1417 (1979), 80×115

Aktív levelezést folytatott, az 1970-es években több mint 300 cserepartnere volt. Különösen gyakran levelezett Sz. G. Ivenszkijel, a vologdai Állami Képtár igazgatójával, tőle az évek során több mint félszáz kisgrafikát kapott. Baráti köréhez tartozott Fery Antal, Kékesi László, Várkonyi Károly. Egyre több lapot készíttetett a saját nevére, ezek grafikusai Drahos Istvánon kívül Andruskó Károly, Fery Antal, Gácsi Mihály, Kékesi László, Kertes-Kollmann Jenő, Menyhárt József, Né-

meth Nándor, Póka György, Sáros András Miklós, Torró Vilmos, Tempinszky István, Trojan Marian József, Klein Ervin, V. A. Frolov, Sz. G. Ivenszkij, A. Kalasnyikov. Gyűjteménye közel húszezer lapra növekedett, ezekből kb. tíz-tizenegyezer darabot rendszerezett nemzetek, ezen belül művészek szerint. A pontos adatokat ismervé 1974-re 180 magyar, 530 külföldi művésztől voltak lapjai. Kiemelkedően sok grafikája volt Buday Györgytől, Gy. Szabó Bélától, Haranghy Jenőtől, Nagy Árpádtól, Németh Nándortól, Radványi-Román Károlytól, Selmeczi-Skonda Károlytól, Sterbenz Károlytól, Várkonyi Károlytól, Drahos Istvántól. Drahos-gyűjteményét 1974-ben Egerben külön kiállításon is bemutatta. 1976-ban anyagot adott be a *Népek hazája, nagyvilág* című egri kisgrafikai kiállításhoz.

Drahos István fametszete, X2, op. 526 (1963), 73×49

A grafikákat paszpartúzza tárolta. Külön rendszerezte a lírai-irodalmi vonatkozású ex libriseket oly módon, hogy könyv alakban a lap egyik oldalára az ex librist ragasztotta fel, a másik oldalra az arra vonatkozó, azzal szoros kapcsolatban lévő verset gépelte le, ha talált kritikát vagy kottát, azt is mellékelte – így módon képes kultúrtörténeti olvasókönyvet szerkesztett. Például Buday Györgynek Radnóti Miklós nevére készült könyvjegye mellé Radnóti Miklós *Estefelé* (Fametszet, Buday Györgynek) című verse került. Így kapcsolódott össze gyűjteményében a grafika, az irodalom, és időnként a zene.

A nevére szóló ex librisek közt számos író, költő, képzőművész, zeneszerző, történelmi alak portréja található, széles művelődéstörténeti körképet nyújtva: Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Radnóti Miklós, Madách Imre, Shakespeare, Dante, Milton, Schiller, Tolsztoj, Bem, Tiziano, Dürer, Rubens, Rembrandt, Goya, Beethoven, Repin, Hutýra Ferenc, Marek József, Muraközi János.

Marek József (1868–1952) és Hutýra Ferenc (1860–1934) állatorvosok portréi Kertész Dénes foglalkozására, szakmájára utalnak. Gyakoriak az állatábrázolások: szitakötő, csiga, orrszarvú, bölény. „Ex libris turisticus” lapja hegyek közt kiránduló embert ábrázol. Több grafika nemzetközi kongressz-

Torró Vilmos linómetszete, X3 (1983), 112×87

szusokhoz, kiállításokhoz kapcsolódik: az 1970-es XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszushoz, az 1971-es Nemzetközi Könyvművészeti Kiállításhoz (IBA) és az 1971-es Vadászati Világkongresszushoz. Személyesen is részt vett a budapesti XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszuson, ahol számos külföldi gyűjtővel is találkozhatott. Az alkalomra részletes cserelistát is kiadtak, melyen számos ex libris szerepel Kertész gyűjteményéből. A feleség, Kertész Dénesné részére is készült ex libris, Trojan Marian József alkotása.

Kertész Dénes halálára Moskál Tibor in memoriam lapot alkotott, Juhász Gyulától származó idézettel: „Békét köttem sorssal és világgal, / letettem én a fegyvert csöndesen” (*Jól van így*). Napjainkra Kertész kisgrafikai gyűjteményének különlegesen, könyv alakban feldolgozott irodalmi része és könyvtárának jelentős hányada a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnáziumba került. Az ex libris gyűjtemény nagy részét, kb. 15 ezer darabot Kertész Dénesné férje halála, majd a Cibakházáról való elköltözés után a budapesti Központi Antikváriumban értékesítette.

IRODALOM

- A kongresszus résztvevői, Kisgrafika Értesítő, 1970. december, 744.
 ARATÓ Antal: *Elhunyt dr. Kertész Dénes*, Kisgrafika, 1993/1. sz., 9.
 ARATÓ Antal: *Ex libris dr. Kertész Dénes...*, *A kisgrafikagyűjtő otthonában*, Szolnok Megyei Néplap, 1974. január 3., 5., https://library.hungaricana.hu/hu/view/SzolnokMegyeiNeplap_1974_01/?pg=0&layout=s (erről Hírek, Kisgrafika, 1974/1. sz., 32.)
 Függelék, I. Cibakháza jelesei, http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Cibakhaza/pages/016_fuggelek.html
 GALAMBOS Ferenc: *Drahos István exlibrisművész (1895–1968)*, Bp., 1968.
 Hírek, események, Ex libris Kaligráfia (sic!), 1993. január, 8.
 KBK cserelista, 1970., KBK, Budapest, 1970., 5.
 KERTÉSZ Dénes, Dr.: *Dr. Kertész Dénes*, Kisgrafika különszám, 1994, 12–13.
 Kertész Dénesné Galvács Éva levele Vasné Tóth Kornélia részére, 2016. 05. 23., 2016. 05. 27.
 Kisgrafikai kiállítások Egerben és a megyében, Népújság (Eger), 1974. január 18. (Drahos-gyűjtemény bemutatása)
 Népek hazája, nagyvilág, Ex libris kiállítás Megyei Könyvtár, Eger, 1976. (katalógus)
 VASNÉ dr. TÓTH Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői*, KBK Grafika-gyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2019., 91–93.

Vasné dr. Tóth Kornélia

HÍREK

A koronavírus terjedésére és a fertőzésveszélyre tekintettel a lengyelországi Malborki Kastélymúzeum vezetősége úgy döntött, hogy elhalasztja az *Ex Libris Gyűjtők és Készítők 14. Nemzetközi Találkozóját* és a *27. Nemzetközi Modern Ex Libris Biennálé Kiállítást* 2020-ról 2021. június 4–5-re. Részletek itt olvashatók: <http://biennale.zamek.malbork.pl/index.php?p=aktualnosci&aid=35&&lang=en>.

FISAE-kongresszus helyett online kiállítás

Az egész világon terjedő koronavírus-járvány miatt kialakult válságos helyzet következtében a Londonban rendezendő 38. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszus szervezői azt a döntést hozták, hogy nemcsak idénre, de a 2021-es évre is lemondják a kongresszus megrendezését. A nemzetközi ex libris pályázatra 2020. május 31-ig lehetett beküldeni az anyagot. Ennek kiértékelése augusztusra megtörtént: 39 országból 287 művész több mint 500 művel nevezett. A szakmai zsűri a vírusveszély miatt online végezte a munkáját. Öt egyenlő értékű díjat osztottak ki, valamint létrehoztak egy 6. díjat is 35 év alatti kategóriában. A díjazottak: Snezhina Bisserova (BG), Eleonora Gerschanovich (D), Irina Kozub (RUS), Anna Trojanowska (PL), Alvydas Žickis (LT), és a 6. díjat elnyerő: Jessica Copsey (UK). A díjazott műveket és a többi beérkezett alkotásból készült válogatást online kiállítás keretében tekinthetik meg az érdeklődők. Ebben a KBK tagjai közül Molnár Icsu István és Balajti Károly két-két munkája is szerepel. Az online tárlat megtekinthető itt: <http://www.bookplatesociety.org/2020exhibitionSLIDES.htm>. Nyomtatott katalógus kiadását nem tervezik.

További részletek az angol Ex libris Társaság honlapján olvashatók: www.bookplatesociety.org/2020homeLondon.htm.

A következő FISAE-kongresszus 2022-ben Kaliforniában lesz, a San Francisco-öbölnél.

V. T. K.

Molnár Icsu István számítógépes grafikája, CGD (2019), Ø55

Nagyváradon, a Fő utcán a nyár folyamán több alkalommal szabadtéri képzőművészeti kiállítást rendeztek Bihar megyei képzőművészek – többek között a Tibor Ernő Galéria (TEG) művészei, köztük Balajti Károly – munkáiból. A cél ezzel az elmúlt időszak, a koronavírus-járvány miatti időszak hiányosságainak pótlása volt. A TEG tagjai közé idén lépett be Kerékgyártó László, a KBK egykori tagja. A TEG idén augusztus

15-én egy csoportos kiállítással egybekötve ünnepelte a galéria fennállásának 30. évét.

Balajti Károly

A Ljuben Karavelov Regionális Könyvtár (Rusze, Bulgária) által szervezett *16. EX LIBRIS – EX INVENTIONS* Nemzetközi Ex libris Pályázat versenyszabályzata értelmében 2020-ban új opcióként lehetőség nyílik a közönség értékelő szavazatára a könyvtár Facebook-oldalán. A bemutatott 10 legnívósabb műből a három legjobbnak ítélt alkotásra lehet szavazni (<https://www.facebook.com/InternationalExLibrisCompetitionRuse>). A versenypályázat győztese és a közönségdíj 2020. november elején kerülnek kihirdetésre.

Dürer kora – Német rajzok és metszetek a Szépművészeti Múzeum gyűjteményéből címmel volt megtekinthető kiállítás a Szépművészeti Múzeum Michelangelo-termében 2020. június 20. – 2021. január 10. között. A tárlatra az internacionális gótika világától a reneszánsz korszakon át a manierizmus időszakáig ívelő két évszázadban német nyelvterületen készült művekből válogattak. A rajzokat kiegészítették a német reneszánsz virtuóz grafikusművésze, Albrecht Dürer néhány metszetével, köztük *A lovag, a halál és az ördög*, a *Melencolia (Melankólia) I.* és a *Szent Jeromos a dolgozósobában* című rézmetszetekkel. (Forrás: <https://www.szepmuveszeti.hu/kiallitasok/durer-kora-nemet-rajzok-a-szepmuveszeti-muzeum-gyujtemenyebol>)

Vinkler László (Szabadka, 1912 – Szeged, 1980) festő- és grafikusművész negyven éve hunyt el. A KBK Szegedi Csoport 2020 augusztusában a petőfitelepi templomban tisztelgett emlékének, a művész freskóinak megtekintésével. A tagok közül Bakacsi Lajos mestere Vinkler László volt.

A bányásznap, szeptember első vasárnapja alkalmából az Ajka-csingervölgyi Községi Házban (Ajka, Feketegyémánt út 5.) Baranyai Ferenc grafikus bányászattal kapcsolatos műveiből nyílt tárlat szeptember 3-án *Van, ami nem múlhat el* címmel. Megnyitotta: Padné Szabó Mária.

Nagy László Lázár grafikusművész idén szeptember 10-én lett volna 85 éves. Ez alkalmából emléktáblája előtt tisztelgett a Ceglédi Városi Pantheonban. Köszöntőt mondott: Hege-düs Ágota alpolgármester, a megemlékezést dr. Juhász István egyetemi docens tartotta.

Kiállítások a „Helbing 150” alkalmából

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban *Helbing Ferenc (1870–1959). A plakátművészet mestere* címmel nyílt időszaki kiállítás 2020. szeptember 10-én a művész születésének 150. évfordulója alkalmából. A tárlat több intézmény gyűjteményi anyagainak válogatásából jött létre. A kurátor: Veress Kinga, megnyitotta: Bakos Katalin művészettörténész. A kiállítás december 6-ig látogatható.

A Bélyegmúzeumban szeptember 11-én *Helbing Ferenc, a bélyeg- és bankjegyszervező* címmel nyílt tárlat, a megnyitón Marozsán Imre és Vagyóczky Károly méltatták a művész ez irányú munkásságát.

A XIV. Ars Sacra Fesztivál keretében *Séta a Getszemáné-kertben* címmel Vén Zoltán grafikusművész kiállítása volt

látható Budapesten, a Kiskép Galériában 2020. szeptember 12–20. között. A grafikus életművének itt látható sorozatát a Jeruzsálemben eltöltött napok ihlették.

2020. szeptember 26-án a vírusveszély miatt az egri helyszín helyett videokonferencia keretében zajlott az *Erősz, a szerelem szemiotikája* című 19. szemiotikai szimpózium. Ezen Vasné dr. Tóth Kornélia *Invokáció Vénuszhoz – szerelem az ex libriseken* címmel adott elő, a témában számos ex librist érintve, többek között Erősz, Aphrodité, Léda, Európé alakjával.

2020. október 7-én dr. Horváth Hilda, az Iparművészeti Múzeum művészettörténésze tartott tartalmas tárlatvezetést a KBK tagjai számára Budapesten a Ráth György-villában, *A mi szecesszióink* c. állandó kiállításon.

Sassy Attila (művésznéven *Aiglon*) 140 éve, 1880. október 17-én született Miskolcon. Első sikereit mint grafikus 1906-ban Kaffka Margit könyvének illusztrációival aratta, majd 1909-ben jelent meg önálló grafikai albuma, az *Ópium-álmok*, amely emblematikussá tette nevét. Szecessziós, kecses vonalvezetésű, erotikus munkáit szívesen fogadta a közönség. Első könyvjegyei az illusztrációkból nőttek ki, ex libriseinek száma meghaladja a százat.

V. T. K.

A debreceni Grafikusművészek Ajtói Dürer Egyesülete (GADE) megalakulásának és működésének 20. jubileumi évfordulója tiszteletére rendezett események közt *Debrecenért – Debrecenart* címmel kiállítás tekinthető meg a MODEM-ben 2020. október 22. – november 22. között.

1980. december 13-án, 40 éve hunyt el *Diskay Lenke* grafikusművész, az ex libris műfajának egyik kiváló hazai művelője, számos magyar és nemzetközi pályázat díjnyertes alkotója.

Lukáts Kató (1900. április 15. – 1990. január 12.) grafikusművésznak idén kettős, mind születési, mind halálozási kerek évfordulója van. A napjainkban méltatlanul elfeledett művészt a két világháború között az alkalmazott grafika különböző ágaiban sűrűn foglalkoztatták (egyaránt tervezett üzleti kártyát, plakátot, üdvözlőlapot, könyvdísz, divatrajzot és csomagolóanyagok sorát), de a második világháború utáni korszakban is ismert volt elsősorban a gyermekkönyv-illusztrációi miatt. Házassága az építész, belsőépítész Kesz Gyulával (1897–1967) nagyban hozzájárult látóköre kiszélesedéséhez. Hagyatékát a budapesti Iparművészeti Múzeum őrzi. A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum jövőre tervez kiállítást munkásságából.

Lukáts Kató grafikája, tempera, 174×83 (IM, KRTF 3210)

Marosi Eszter művészettörténész

LAPSZEMLE

Graphia 2020/68.

A Cees Lith rotterdami származású építész grafikai, ex libris gyűjteményét bemutató cikkben az Ans és Wim van der Kuylen nevére szóló lapok közül szerepel Vadász Endre egy 1938-as rézkarca. (Jack van Peer írása)

Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft 2020/2.

Heinz Neumaier a német zeneszerző, Carl Orff (1895–1982) és világhírű alkotása, a *Carmina Burana* témáinak ex libriseken való előfordulását vizsgálva bemutatja a műben kulcsszerepű Fortuna-motívum megformálásait a kisgrafikákon. Maga a zeneszerző portréja is – körülötte szerelmi jelenetekkel – szerepel a cseh grafikus, Pavel Hlavatý magyar megrendelő, Szászné Mara részére készített ex librisén. Az utóbbi grafika illusztrációként is szerepel a lapban.

Az újság a 2021-es évre előlegezve felsorolja a kerek születésnapjára évfordulójukat jövőre ünneplő egyesületi tagok listájában Vasné dr. Tóth Kornéliát, aki akkor lesz 50 éves.

Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 2020/2.

A lapszemle rovatban részletesen ismerteti a *Kisgrafika* folyóirat 2019/1–4. számainak tartalmát. A könyvmegjelenések között bemutatja a *44 Jewish Bookplates from Hungary. Magyar zsidó exlibris* (szerk. Balázs Károly, Cellmed Invest Bt. – Magyar Miniatur és Bibliofil Könyvészek Társasága, Budapest – Békéscsaba, 2014) c. illusztrált minikönyvet, mely ugyan 2014-ben jelent meg, de most került az osztrák egyesület kezébe. A magyar holokauszt 70. évfordulójára kiadott kis kötetben a 44 kisgrafikáról magyar és angol nyelven is olvashatunk, köztük Lustig István és Weisz Imre ex libriseiről.

Bartos László fametszete, 78×110

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2020/2.

A lap ex libris gyűjtőket bemutató részében Erika & Andreas Selle gyűjteménye kapcsán Horváth Hermína; Helga Becker-Bickerich könyvjegyei vonatkozásában Bálint Ferenc grafikusok egy-egy alkotása kerül bemutatásra.

Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2020/5.

Ötven éve hunyt el a soproni ex libris élet kiemelkedő alakja, Csatkai Endre címmel közöl nekrológot a könyvtáros folyóirat

e száma Vasné dr. Tóth Kornélia tollából, bemutatva Csatkai sokoldalú helytörténeti és művészettörténeti munkásságát. Online itt olvasható: http://epa.oszk.hu/01300/01367/00328/pdf/EPA01367_3K_2020_05_46-49.pdf.

OSZK blog, 2020. július 13.

Vasné dr. Tóth Kornélia: „Nagy magyarok emlékének”. *Mátyás király lovas szobra ex librisen* c. cikkében Szij Rezső (1915–2006) református lelkész, könyvtáros, könyvkiadó egy Mátyás királyt ábrázoló ex librisét mutatja be. A grafika, mely Fery Antal alkotása, Fadrusz Jánosnak – a 19. századi magyar történeti szobrászat egyik legnagyobb alakjának – kolozsvári Mátyás-szobrát építi be a kompozícióba. Online elérhető itt: https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2020/07/13/_nagy_magyarok_emlekenek_matyas_kiraly_lovas_szobra_ex_librisen.

OSZK blog, 2020. szeptember 8.

Ex libris gyűjtők, gyűjtemények címmel új sorozatot indított Vasné dr. Tóth Kornélia, az OSZK tudományos munkatársa, melyben a Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtárban található ex librisek készítőitől és gyűjteményükről nyújt képes bemutatót. Az első, bevezető rész az ex libris műfaját, a XX–XXI. század gyűjtőszervezeteit taglalja. Online olvasható itt: https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2020/09/08/ex_libris_gyujtok_gyujtemenyek_1_resz

RePrint képregénymagazin, 11. szám

2020. július 19-én jelent meg a RePrint magazin 11. száma. A 48 oldalas kiadvány Mátyás királlyal kapcsolatos képregényeket tartalmaz: Korcsmáros Pál, Csordás László, Topálovits Pál és a kisgrafikai munkásságáról híres Várkonyi Károly rajzaival.

Halasmédia, 2020. szeptember 12.; Halasi Tükör, 2020. szeptember 23.

Pál László írt Palásti Erzsébet: *Metszetek – illusztrációk – álmok* c. kiskunhalasi kiállításáról. További részletek a *Halas* Tv, *Híradó* 2020. szeptember 15-i adásában hangzottak el.

Veszprém Megyei Napló, 2020. október 14.; Ajkai Szó, 2020. október 16.

A *Napló*ban Tisler Anna *Szenvedélyes gyűjtők. Törtetlen népszerűségnek örvendenek az ex librisek, az ASZ-ban Rücker Évi Grafikusok és gyűjtők negyven éve egymás mellett* címmel írt az Ajkai KBK 40 éves fennállása alkalmából rendezett programokról.

Összeállította: V. T. K.

KÖNYVESPOLC

DEG JAHRBUCH 2020

A Német Ex libris Egyesület, a Deutsche Exlibris-Gesellschaft 2020-as évkönyve a szokásos magas színvonalú írásokkal, változatos témákban vezet be a nemzetközi ex libris élet történetébe. A 152 oldalas kötetben 15 tanulmányt olvashatunk, a bemutatott ex librisek színes reprodukcióival (és eredeti metszetekkel) gazdagon illusztráltan.

Hangsúlyt kap a politikai-történelmi irányvonal, külön írást olvashatunk az I. világháború vonatkozásában a háborús ex librisekről (Heinz Deckertől), bemutatásra kerül például Heinrich Vogeler és Michel Fingesten grafikusok politikai szemlélete

és életfilozófiája, ex libriseiken keresztül. Előbbiről Siegfried Bresler, utóbbiról Giuseppe Mirabella ír. A politikai szónoklatok ex libriseiken való megjelenítési módjairól Ulrike Ladnar értekezik. Heinz Neumaier a zene és a szabadság kapcsolatát a bécsi klasszika, köztük kiemelten Beethoven alakján és művein keresztül mutatja be, számos ex libriszel illusztráltan.

Több tanulmány utal magyar vonatkozású ex librisekre. Klaus Rödel a vasfüggöny által kettéosztott Európában, az 1960–1990 közti korszakra nézve a szocialista és tőkés országok közti érintkezési pontokat, az ex libris készítés stílusbeli sokféleségét követi nyomon. A magyar grafikusok említésekor kiemeli Diskay Lenke, Kopasz Márta, Menyhárt József, Müller Árpád, Stettner Béla, Tempinszky István és Vén Zoltán nevét, mint akik a nyugati országok gyűjtői számára is készítettek lapokat. Diskay Lenkétől és Vén Zoltántól egy-egy a nevére szóló grafikát is közöl. Heinz Decker – Utz Benkel grafikai munkásságáról szóló – írásában a számos politikai töltetű grafika közt fellelhető egy, amelyik Raoul Wallenberg portréját és zsidó embereket ábrázol Budap[est] felirattal, utalva arra, hogy a svéd diplomata a II. világháborúban, a holocaust idején Magyarországon zsidók ezreit mentette meg a deportálástól.

A kötetben olvashatunk még a nők megváltozott szerepéről a művészetben Ursula Müksch tollából. Az étkezési kultúra változásairól az évszázadok tükrében Anke Polenz írt áttekintést. Ebben is szerepel hungarika vonatkozás: a kenyér, a bor és az olaj szimbolikus ábrázolása kapcsán bemutat Andrzej Buchaniec egy ex librist Lippóczy Norbert nevére, a bibliai utolsó vacsora eseményét idézve. Fery Antal kétféle halat ábrázoló lapja Bánhidi Andor nevére szintén szerepel az illusztrációk között.

A kötet a szerzőket és a kötetben szereplő eredeti metszettek készítőit röviden bemutató résszel zárul.

A nívós kiadvány megrendelhető a Német Ex libris Egyesülettől (<https://www.exlibris-deg.de/>). Aki teheti, vegye kézbe!

Vasné dr. Tóth Kornélia

EGYESÜLETI HÍREK

Tagdíjakat és adományokat kérjük a CIB Bank 10700268-70112139-51100005 számlaszámára befizetni. A számla tulajdonosa a Kisgrafika Barátok Köre. Csekket nem tudunk küldeni! A tagdíj 2021-re továbbra is 3000 Ft, külföldieknek 45 euró.

Áldott, szép karácsonyt
és boldog új évet kívánunk
minden kedves olvasónknak!

Dániel Viktor rézkarc, C3, op. 162 (1975), 57×97

SUMMARY

Cecília Őri Nagy: In memory of Aladár Körösfői-Kriesch

Renowned painter, industrial designer, sculptor Aladár Körösfői-Kriesch deceased 100 years ago. He was a representative of Art Nouveau and founder of the art colony in Gödöllő. The City Museum of Gödöllő collects and processes the works of the artists' colony as well as photographs and records related to their activity. As a versatile artist, Kriesch made several ex-libris as well.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Engravings – Illustrations – Dreams

The exhibition of the works of graphic artist Erzsébet Palásti (1957–) was held in the Lace House and Lace Museum in Kiskunhalas. The artist's works have been featured in more than 300 exhibitions in Hungary and abroad so far. The opening gave an insight into the abundance of themes and diversity of techniques she has been using. Many of her works are illustrative graphics based on Endre Ady's and Attila József's poems; she has also made several ex-libris.

Mária Pad Szabó: 40 Years of Passion

The local KBK group of Ajka is 40 years old. On this occasion, a sightseeing and a small graphic exhibition were organized in the City Museum of Ajka. The exhibition included many local artists' (Ferenc Baranyai, Csaba Kapolcsi, Zoltán Bagarus etc.) and collectors' (Mária Pad Szabó, Irén Fülöp, Klára Krajcsi, Mrs András Radó etc.) ex-libris.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Introduction of Graphic Artist Csaba Kapolcsi Kovács

Csaba Kapolcsi Kovács (1963–) is a graphic artist from Ajka. Since 1982, he has been a member of the Graphic Studio of Ajka as a founder. In addition to applied graphics and book illustrations (to tales, poems and novels), he has made several ex-libris. He joined the local association of friends of small graphic a few years ago. His works were featured in numerous exhibitions in Hungary and abroad. He is a self-taught graphic artist.

Dr. Kornélia Tóth Vas: The 50th Anniversary of the XIIIth International Ex-libris Congress in Hungary

"November 5, 1970 will always remain a memorable date of the history of Hungarian ex-libris: graphic artists, ex-libris collectors and friends of small graphic from all over the world are going to meet in Hungary for the first time," declared Andor Semsey (lawyer, ex-libris collector and president of the XIIIth congress in Budapest) 50 years ago. We can read a detailed report of the participants, the programmes, the exhibitions and the publications of the congress.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Bookplates of Famous Collectors in the National Széchényi Library. Dénes Kertész (1930–1993)

Dénes Kertész was a veterinary surgeon. He lived in Cibakháza. He got acquainted with small graphics through the legacy of Andor Staibl. He became an active collector and a member of the Association of Friends of Small Graphic (KBK). He had the most complete collection of István Draho's works. His favourite topic – linked with his profession – was animal world as well as literature, furthermore, he collected bookplates of public libraries and other public institutions. His collection included almost twenty thousand ex-libris.

News, Press Review, Books, Society Matters

Kápolcsi Kovács Csaba rézkarca, C3 (2017), 119×80

Diskay Lenke fametszete, X1/2, op. 170 (1970), 125×80

Kápolcsi Kovács Csaba, toll-ceruza-akvarell (1985), 150×100

Kápolcsi Kovács Csaba, toll-ceruza-akvarell (1985), 150×100